

HET VNJ RADICALISEERT

~~~~~

*Mijn leider Koen was ook de zoon
of de kleinzoon van een oostfronter
en hij ging voor ons de militariabeurzen afschuimen
op zoek naar uniformstukken van 't Duits leger
die wij op ons VNJ-uniform konden dragen.*

Dan konden we oostfronterke spelen.

Uit 'Zwartzak'

~~~~~

Toen ik bij het VNJ kwam, zaten er mensen van alle slag, ook veel links ingestelde mensen. In de jaren zeventig was het niet uitzonderlijk dat progressieve, steinerschoolachtige mensen toch heel Vlaamsgezind waren en hun kinderen naar het VNJ lieten gaan. Onze foeriers – de mensen die kookten op kamp – waren regelrechte hippies: een man met een lange, rosse baard en een vrouw met een wijd, paars kleed.

Het VNJ van toen viel te vergelijken met de Volksunie, die tot in 1978 de enige partij was die het Vlaamse gedachtegoed voorstond. De Volksunie was niet radicaal. Ze was zelfs zo progressief geworden dat Karel Dillen er zijn biezene pakte en het Vlaams Blok oprichtte. Toen het Blok zich afsplitste van de Volksunie, ontstond er een schisma tussen gematigde en extreemrechtse nationalisten. Dat schisma tekende zich ook af binnen het VNJ.

In de jaren tachtig werd het Vlaams Blok geleidelijk aan groter. Het VNJ bleef even klein, maar daar gebeurde het omgekeerde van wat er bij de Volksunie was gebeurd: hier pakten de linkse mensen hun biezene.

Toen oprichter Jaak van Haerenborgh in 1985 op pensioen ging als verbondsleider, gaf hij de fakkel door aan Ledy Broeckx. Onder haar leiding begon het VNJ erg te verrechtsten. Het werd belangrijk dat er een leger opstond van grijze soldaatjes.

Je mocht niet meer om het even welke jas of trui dragen. Alle vormelijke aspecten van de jeugdbeweging werden zo dwingend dat al wie enigszins links of creatief was, buiten werd gejaagd. Als leider mocht je bijvoorbeeld niet roken terwijl je je uniform droeg. Twee van mijn maten zijn zo buitengegoid.

Ik zag zelf dat alle progressieve mensen vertrokken. Er tekende zich een extreemrechtse tendens af, maar in de documentairereeks *Kinderen van de collaboratie* relativeert Broeckx dat. Zij beweert dat leiders naar overal uitzwermden en ze geeft enkele voorbeelden. Alle organisaties die ze opsomt, zijn echter rechts tot extreemrechts. De meest linkse die ze noemt, is het Davidsfonds.

Het hoofddoel van het VNJ was om van ons overtuigde nationalisten te maken. Die manier van kinderen opvoeden grenst voor mij aan kindermishandeling. Het VNJ misleidde kinderen. Ze stelden ons doelen voor ogen die nooit verwezenlijkt konden worden. Nu nog streven ze naar een Heel-Nederlands rijk, het Dietsland dat er nooit zal komen. Ze bliezen verhalen uit de Vlaamse geschiedenis op die zogezegd fundamenteel waren en als kinderen waren wij onvoldoende onderlegd in historische kritiek om die mythevorming te doorprikken.

Toen besepte ik dat niet, maar achteraf voelde ik hoe verdraaid dat was. Kinderen moeten spelen in plaats van te worden geïndoctrineerd. Als ik naar de jeugdbeweging van mijn dochters kijk, weet ik: zo moet het. Zij leren sociaal te zijn en dát moet het hoofddoel zijn van een jeugdbeweging. Wij daarentegen werden geleerd eng te denken en ons mentaal af te sluiten.

Dat we hier in België met talloze nationaliteiten samenleven, is een realiteit die ze bij het VNJ niet kunnen erkennen. Elders geboren worden en toch Vlaming zijn? Neen, vergeet het, dat kan niet.

Het waren niet allemaal extremisten bij het VNJ, maar de poort werd wel opengezet voor extremisme. Het VNJ radicaliseerde.

En ik radicaliseerde mee.

DE TOEGEEFLIJKE HUISVADER

*Er was eens een ventje op school, die zei:
'Gij hebt zo nen ouwen papa.'*

*Strikt genomen was dat waar,
hij was een oude papa.*

Hij was 49 jaar toen ik geboren ben.

Dus ja, dat is een oude papa, hé.

*Mijn pa is in pensioen gegaan als ik bij meester
Jogan zat. Sommige van mijn vriendjes hun opa
was jonger dan mijn pa.*

Uit 'Zwartzak'

Mijn pa stamde uit een tijd dat er geen pubers waren. In zijn tijd gingen de meeste kinderen maar tot hun veertiende naar school. Je was kind en van de ene op de andere dag werd je volwassen, dan moest je gaan werken in de fabriek.

Op foto's van vroeger zien jonge gasten er ook altijd veel ouder uit. Er is een portret van mijn opa waarop hij wel dertig lijkt terwijl hij amper zestien was. Hij droeg een pak en een pet, en rookte een sigaret.

Toen ik werd geboren, was mijn pa al 49 jaar oud. Hij werkte als klerk en toen ik in 't vierde leerjaar zat, ging hij op pensioen, terwijl de opa's van mijn vrienden nog werkten. Mijn pa werd full-time huisman. Ik was tien jaar, dezelfde leeftijd waarop mijn pa zijn eigen vader verloor.

Hij compenseerde zijn leeftijd door in zijn opvoeding heel inschikkelijk te zijn. Ik mocht altijd veel meer dan anderen – niet uit laksheid of machteloosheid, maar gewoon omdat hij dat wilde. Ik denk dat dat eigen is aan oudere papa's. Ik had de indruk dat mijn pa ons veel toeliet om niet verweten te worden dat hij een oude vent was.

Toen ik veertien was, organiseerde de leiding van het VNJ een lifttocht naar Duitsland. Alle andere veertienjarigen mochten niet meegaan, ik wel. Ik was de jongste van de hoop.

Mijn vader is nu al twintig jaar dood en altijd komen dezelfde herinneringen naar boven.

Hij kuiste ons huis en kookte voor ons. Mijn zus en ik gingen iedere middag thuis eten – mijn lievelingsgerecht was bloemkool in witte saus, met koteletten en patatjes. Dat maakte hij als de beste.

Hij zat veel in zijn zetel naar televisie te kijken. Daarnaast was hij bezig met zijn verenigingen en zorgde hij voor mensen. Zo vulde hij zijn dagen.

In compagnie was hij een geestigaard. Hij was weleens zat, maar dan was hij ook gewoon zat, zonder baldadigheden of woedeaanvallen. Hij was een rustig mens, erg gemakkelijk in de omgang. Ik herinner me niet dat mijn pa ooit kwaad werd. Eén keer heeft hij geroepen, maar dat was van te schrikken, toen ik met mijn fiets bijna onder een auto reed.

Over seks werd niet gebabbeld bij ons thuis, daar deden die brave mensen niet aan mee. Ze waren opgegroeid in een sfeer waar seks volledig afwezig was. Zeker mijn vader, toen al een gevorderde vijftiger, kwam uit een heel andere tijd. Je zal dan maar in de jaren zeventig terechtkomen, waarin iedereen de mond vol had van seks en alle vulgariteiten die daarbij horen.

Toen ik in het eerste leerjaar zat, vond mijn pa een tekening in mijn boekentas. 'Wat is dat hier?', vroeg hij met de strengste frons die ik hem ooit heb zien maken.

Ik was zes jaar en ik kromp ineem, want op die tekening stond een borst waaruit druppels melk vloeiden. En een plassende piemel. Daar was mijn vader niet van gediend. Ik had alles vlug door, na die tekeningen wist ik wel hoe het allemaal in elkaar zat, maar mijn pa was daar een beetje verkrampt in.

In de jaren tachtig werd het tienerprogramma *Een vinger in de pap* uitgezonden op de Vlaamse televisie. Daarin kwamen controversiële onderwerpen aan bod – controversieel voor die tijd. Zo ging het al eens over drugs of seks.

Op een avond zat ik in de living te kijken naar dat programma. Mijn pa passeerde en hoorde het woord 'vagina', want daarover ging de uitzending die dag. Automatisch ging zijn hand naar de televisie en schakelde het toestel uit. 'Daar moet gij niet naar kijken', oordeelde hij. Mijn vader wist gewoon niet hoe hij daarmee moest omgaan. Over vagina's werd niet gesproken bij ons thuis.

Tegenwoordig is het gemakkelijk. Elk woord mag worden uitgesproken, er bestaat bijna geen enkel taboe meer. Voor mensen die opgroeiden in een streng katholieke sfeer was seksualiteit des duivels. Hun gevoel daarbij was heel anders. Bij het woord 'vagina' hoorden ze de krakende hellepoorten al opengaan.

Ik was geen opstandig kind, ik vermoed dat ik een redelijk gemakkelijke jongen was voor mijn ouders. Eén keer gebruikte ik in een discussie met mijn pa het woord 'lul'.

'Ge moet hier niet zo zitten lullen', foeterde ik.

‘Wat? Gij moet zo niet tegen mij spreken!’, beet hij terug.

Hij was zo ondersteboven van dat nieuwe woord uit de jaren tachtig dat ik het nooit meer heb gebruikt. Enfin, toch niet in zijn bijzijn.

Mijn ouders rookten allebei, maar mijn zus en ik mochten dat niet. Natuurlijk rookte ik wel, al sinds mijn twaalfde: de sigaretten lagen half opgebrand in de asbak, ik had ze maar op te pakken en weer aan te steken.

Pas toen ik in het derde middelbaar zat – ik was veertien of vijftien – betrapte hij me. Hij zag mij met een sigaret en ik kon ze niet meer weggooien. Ik heb toen mijn meest meelijwekkende gezicht opgezet en meesmuilde: ‘Ik heb geen vrienden en ik ben alleen en daarom rook ik.’

‘Allez, jongen’, treurde hij. Het medelijden stond op zijn gezicht af te lezen, terwijl ik natuurlijk wel maten had. Het was lief dat hij zo met mij inzat, vond ik. Achteraf heb ik veel spijt gehad dat ik hem had belogen.

Op mijn zestiende kreeg ik zijn officiële toestemming om te roken, maar enkel pijp, geen sigaretten – alsof dat een verschil maakte. Dus zat ik als zestienjarig ventje ’s avonds mijn pijp te roken voor de televisie. Domp, domp, heel dat huis vol rook. Het beeldscherm van de televisie leek in tweeën gedeeld, met een strook in dikke, blauwe mist en een strook die nog zichtbaar bleef onder mijn rooktapijt.

Ik heb zeer weinig slaag gehad. Heel af en toe kreeg ik weleens een klets op mijn kaak of op mijn achterste, maar ook dat gebeurde nauwelijks. De laatste keer dat mijn pa mij een lap gaf, was toen ik vijftien was. Dat herinner ik me nog levendig, het was op een gouwfeest.

De gouwen – de provincieafdelingen – van het VNJ hingen sterk aaneen. Alle VNJ’ers en hun ouders kenden elkaar. De kinderen gingen allemaal samen op kamp en sommige ouders kwamen mee om te koken. Ieder jaar was er een gouwfeest en in 1987 vond dat plaats in Sint-Niklaas. Ik was toen net samen met mijn eerste lief, die

uiteraard ook in het VNJ zat. Die avond hadden we alleen maar oog voor elkaar. Hoe sneller we aten, hoe sneller we konden verdwijnen om te gaan vrijen.

We maakten een wandeling en kusten elkaar. Toen we terugkwamen zetten we ons gewoon op het terras bij onze vrienden, zonder onszelf even te laten zien aan onze ouders.

Als we eerst de zaal waren binnengegaan, hadden we geweten dat onze ouders in alle staten waren: ‘Waar is onze Wim? Waar is onze Wim?’, moet mijn pa de hele tijd hebben gevraagd.

Toen hij naar buiten kwam en mij zag zitten, riep hij me bij hem. Ik stelde me recht, maar ik begreep niet wat zijn probleem was.

‘Waar zat gij?’, vroeg hij. ‘We hebben u de hele tijd gezocht.’

Het bleef even stil, ik stond hem aan te kijken. En toen volgde die klets tegen mijn kaak.

Het was met de achterkant van zijn hand en deed geen pijn, maar het was psychologisch zwaar. Ik was vijftien jaar en om dan een oorveeg te krijgen terwijl mijn vrienden erbij zaten, dat was *schaamtelijk*.

Dat was de laatste keer dat ik een draai rond mijn oren heb gekregen, ik kan me geen andere lap herinneren. Ook die laatste lap heb ik ondertussen gerelativeerd. Trauma’s heb ik in geen geval overgehouden aan mijn vaders opvoeding.

DE HITLERJUGEND VAN GENT

*Content dat ik was als negenjarige,
ik had eindelijk een broodzak.
En 't was nog nen echte van de SS,
zeg, met stempel en al.*

*Ik had er thuis al mee lopen oefenen,
maar vandaag is het voor echt en ga ik hem voor de
eerste keer aandoen op mijn uniform.*

*Wij gaan met alle VNJ'ers van heel het land
naar de amnestiebetoging in Brussel.*

Uit 'Zwartzak'

Ik denk dat mijn liefde voor liedjes zingen is ontstaan in het VNJ. Op de zondagse diensten speelden we spelletjes, die werden afgewisseld met zangstonen.

Tijdens die zangstonen voelde ik mij geweldig. Ik zat tussen goede vrienden en mooie meisjes, knietje tegen knietje. Wat we zongen, was niet belangrijk. Wel dát we zongen.

Dit was zo'n liedje:

*Het VNJ van Gent rukt aan,
de vreugde zaaiend t'allen kant*

*Als wij marcheren langs de baan,
doorheen ons schone Vlaanderland*

*De vreugd vindt men niet in kroegen,
maar in 't zwoegen voor de strijd*

*Hier zijn de eerste aanvalsploegen
van de nieuwe tijd*

REFREIN:

*Niet woest of wild,
maar flink gedrild*

*Zo zijn we in iedere
Vlaamse gouw bekend*

*In ramp en rouw, aan
Dietsland trouw*

*Wij mannen van het
VNJ van Gent*

Dat is een tekst op een liedje van de Hitlerjugend. Ze werd gemaakt door een leider die nu een bekend acteur is. Hij vertelde me later dat hij er veel spijt van heeft dat hij kinderen liedjes van de Hitlerjugend liet zingen.

We hielden ons niet gedeisd met het VNJ. Waarom zouden we? Wij waren maar een jeugdbeweging, we deden niets illegaals. Dus gebeurde het al eens dat we midden in een vol stadscentrum in formatie stonden – daar is niets speciaals aan, scouts doen dat ook.

Op een dag stonden we in formatie op het pleintje waar de Mageleinstraat en de Voldersstraat elkaar kruisen. Opeens begon een mens met een ronde bril ons in het Hollands uit te kaffen. ‘Wat is dit hier?’, brulde hij. ‘De Hitlerjugend!’

Pas later viel het mij te binnen: dat was Freek de Jonge, de Nederlandse cabaretier.

Het kwam wel vaker voor dat mensen zich stoorden aan de uiterlijkheden van de jeugdbeweging. Telkens als zoiets gebeurde, lachten wij daarmee: Ah, daar zijn de linkse wereldverbeteraars met hun geitenwollensokken. Zij waren de vijand. De muzikanten die ik jaren later zou leren kennen, waren toen eigenlijk ook de vijand. Maar als tiener wist ik nog niet dat de muziek mij van kamp zou doen veranderen.

Toen de publieke opinie zich keerde tegen extreemrechts en mensen afschuw kregen van onze overtuiging, trokken wij dat in het belachelijke. In ’t geniep staken we al eens onze rechterarm omhoog. Onze nazisympathie werd een bron van humor.

Ik geloof dat we ergens wel wisten dat al die kritiek op ons gegrond was, maar dat was te moeilijk om toe te geven. Wij lachten daarmee. En het wás natuurlijk een leutige tijd. Maar toch, jongens in korte broek en uniform, die dan ook nog strak in het gelid stonden opgesteld: dat riep blijkbaar meteen het beeld op van een andere jeugdbeweging uit een duister verleden. Zelfs als we onze rugzakjes van de SS, de Kriegsmarine of de NSDAP niet aanhadden.

De sympathie voor de nazi’s was nooit afwezig in mijn jeugd. Binnen het VNJ stond onze Gentse afdeling erom bekend dat we dweepten met nazisymbolen – en er bestonden afdelingen die nog fanatieker waren dan wij, zeker in Antwerpen. Dat waren de hardliners. In West-Vlaanderen was dat veel gematigder, hoewel zij de Duitse liedjes ook kenden.

Op een dag kwam onze leiding aangewandeld met een grote doos vol uniformstukken van de nazi’s: rugzakjes, zakjes om aan een riem te hangen, petjes, noem maar op. Ze hadden grondig gecontroleerd dat er geen rugzakjes tussen zaten van een of andere *seutendienst*. Het moest van een gevechtseenheid zijn of wij waren niet geïnteresseerd.

‘Ah, ik heb een rugzakske van de SS’, zei een van mijn vrienden.

‘O, ik van de NSDAP’, zei ik.

‘Ik heb een *klakske* van de Kriegsmarine’, pochte een andere over zijn pet.

‘Ik eentje van de Duitse post, maar ’t trekt goed op eentje van de Luftwaffe’, voegde een vierde daaraan toe.

Ik weet nog dat ik het spijtig vond dat ik geen rugzakje had van de SS. Het was er slechts een van de NSDAP, de nazipartij, maar gelukkig zag je het verschil niet. Akelig hoe ik toen dacht. Ik vond het spijtig dat mijn rugzakje máár van de nazipartij was en niet van de SS. Maar wij voelden ons daar goed bij, wij liepen daarmee op straat. Als ik daar nu aan terugdenk, moet ik nog altijd diep zuchten.

Mijn ouders waren niet extreemrechts, maar ze hadden me wel naar een jeugdbeweging gestuurd die almaar sterker naar die ideologie neigde. Ik kwam in aanraking met nazisympathisanten.

Een vriendje uit het VNJ had een dolk van de Hitlerjugend. Die mocht hij meenemen naar de dienst, zolang hij hem maar niet toonde in het openbaar, want er stond een hakenkruis op. Die dolk moest in zijn broodzakje blijven – ook al een uniformstuk van het Duitse leger.

In *Kinderen van de collaboratie* beschrijft oud-verbondsleidster Ledy Broeckx dat haar voorganger ingreep toen hij melding kreeg van een